

Hon vågar att komma nära med hjälp av kameran. Nu möter du henne en gång i månaden i NWT:s Helg. Filmaren Sara Broos hittar inspiration i Berlin men hjärtat och livet finns i Fryksdalen.

Om den rasistiska pandemin

2 5 maj 2020. Minneapolis. George Floyd, en 46-årig afroamerikansk man ligger med ansiktet tryckt mot asfalten.

En polisman, Derek Chauvin, håller sitt knä mot hans nacke i åtta minuter och 46 sekunder. Sexton gånger säger mannen att han inte kan andas. Men polisen håller kvar sitt knä. Nästan hela förloppet där man ser hur George Floyd förlorar medvetandet och sluter ögonen, hur polismannen även efter att ambulansen kommit fram håller kvar sitt knä mot hans nacke, finns på film. Jag undrar vad som hänt om det inte dokumenterats.

Mannen som inte lever längre misstänktes ha köpt cigaretter med en förfalskad sedel. Enligt New York Times jobbade han som dörrvakt och blev av med sitt jobb i samband med coronapandemin. Det är inte den första svarta man som blir offer för polisbrutalitet och rasism, utan del av en större berättelse. Den strukturella rasismen är en pandemi som funnits i århundraden.

Det pågår demonstrationer världen över mot polisens övervåld mot afroamerikaner med slagorden "Black Lives Matters" och "I can't breathe". I New York råder utgångsförbud från klockan 23 för första gången sedan andra världskriget. En amerikansk polischef, Art Acevedo från Houston reagerar på Trumps uttalande om att polischefer är alltför svaga och måste dominera och visa styrka samt hota demonstranterna med att sätta in militären.

"Håll din mun stängd om du inte har något konstruktivt att komma med. Vi vill inte att människor blandar ihop ödmjukhet med svaghet. Det enda sättet att bekämpa hat är genom kärlek och engagemang och alla kan bidra på sitt sätt".

Reportern från CNN frågar vad som krävs för att en förändring ska ske. Polischefen svarar: "Det här handlar inte bara om George Floyd. Det är en reaktion, inte bara mot polisbrutalitet, utan mot ojämlikhet i samhället. Det är fruktansvärt det som har skett och finns ingen ursäkt, men problemet finns inte bara hos polisen. Vi får inte heller glömma alla goda insatser polisen gör, som aldrig blir till nyheter. Vi måste kämpa tillsammans för att få bort problemen."

George Floyd är död. Vi kan skriva om det, lägga ut inlägg på sociala medier, demonstrera, hålla en tyst minut. Men ingenting kan göra det ogjort. Ännu ett namn som skrivs in i statistiken över brutalt polisvåld och rasism. Jag

ser på BBC bilder från en minnesceremoni i Minnesota. Baptistpastorn Reverend Al Sharpton säger:

"What happened to Floyd happens every day in this country, in education, in health services and in every area of American life. It's time for us to stand up in George's name and say: get your knee off our necks."

George Floyds moster Angela Harrelson berättar för Los Angeles Times hur hon och hennes syskon växte upp i skjutet vid tobaksfältet, med ständiga förmaningar om att sitta längst bak i bussen och göra som de vita sa. För George Floyd, en svart man i USA, var rasismen en del av vardagen och flera hundra års familjehistoria. Han var ättling till slavar som frigavs och skaffade ett stycke land i Goldsboro, North Carolina. Men marken togs ifrån dem, och deras barn och barnbarn blev tjänstefolk och lantarbetare.

Statyer av forna kolonialkungar raseras. I belgiska Antwerpen, har statyn efter Leopold II som koloniserade nuvarande Kongo-Kinshasa tagits ner. Miljontals människor dödades under hans skräckvälde och med hjälp av slavar exploaterades gummi och elfenben. Men gator i Belgien bär fortfarande hans namn. Jag tänker på de stora berättelserna, politiken och historien. Men även på de små händelser som påverkar i vardagen. I nuet. Hur en enda mening kan påverka ett litet barn, särskilt om orden kommer från de egna föräldrarna.

Jag minns en händelse för många år sen. I Östra Ämtervik. En morgon, en vit man som är polis. Han bråkade med sin son som var liten, kanske sex, sju år, vid frukosten. Jag minns inte om vad. Kanske att barnet inte ville äta upp maten. Jag minns bara att pappan använde ett skällsord till sin son; "din jävla neger".

När jag var barn var min bild av Afrika en ensidig berättelse om ett land (inte en kontinent med många länder) där alla var fattiga och inte kunde läsa men där det fanns vackra djur. Minns hur vi i första klass på Stjärnsfors skola i Uddeholm på 80-talet fick göra lerhyddor med halmtak. Länge trodde jag att alla i Afrika levde så.

"Tänk på barnen i Afrika som svälter" sa de vuxna när man inte ville äta upp sin mat. Västerländska berättelser om Afrika har ofta präglats av något negativt; svält, krig, Aids, mörker, fattigdom och hjälplöshet. Berättelserna startat från kolonialiseringstiden. Och även om detta existerar, så är det bara en av en mängd av en oändlig variation av olika berättelser. Men när samma ensidiga historia berättas gång på gång befästs de stereotypa bilderna. Olikheter i stället för likheter. En bild, men inte hela bilden, inte alla bilder.

"Det pågår demonstrationer världen över mot polisens övervåld mot afroamerikaner med slagorden 'Black Lives Matters' och 'I can't breathe'", skriver krönikören. Här illustrerat med en bild från Washington.

FOTO: JACQUELYN MARTIN/TT

Det västerländska, vita blir normen, det dominerande. Det andra något annorlunda, avvikande, främmande.

Jag lyssnar på ett Ted Talk med författaren Chimamanda Ngozi Adichie från Nigeria som pratar om; "The danger of a single story"; faran med en ensidig berättelse. Som barn läste hon amerikanska och brittiska barnsagor. När hon själv började skriva imiterade hon de böcker hon läst som barn. Alla karaktärer var vita och blåögda. De lekte i snön, de åt äpplen och de pratade mycket om vädret. Hur underbart det var att solen hade kommit ut. Hon skrev om detta trots att hon växte upp i Nigeria och aldrig hade rest utanför landet, det fanns ingen snö, hon åt mango och de pratade aldrig om vädret eftersom solen alltid sken. Hon älskade de utländska böckerna eftersom de öppnade upp nya världar för henne. Men konsekvensen blev att hon som barn trodde att böcker måste handla om sånt som hon inte själv kunde identifiera sig med. Sen upptäckte hon afrikanska böcker, som inte var lika lätta att hitta som de utländska.

Hon insåg att flickor som hon, med mörk hud och med hår som inte gick att sätta upp i en lång hästsvans, också kunde vara huvudkaraktärer i en roman. Hon började i stället skriva om saker hon själv kände igen, som var del av hennes egen erfarenhet. Hon

växte upp i en medelklassfamilj som hade städhjälp, en fattig ung pojke som hette Fide kom och städade hos dem. Hennes mamma brukade påminna henne om att äta upp maten och tänka på de fattiga. Hon tyckte synd om Fide och hans familj. En dag hälsade hon på hemma hos Fide och såg en vackert flätad korg som hans bror hade gjort. Hon blev förvånad att någon som var fattig ens kunde tillverka något. Fattigdom var hennes enda ensidiga bild av dem. Som 19-åring flyttade hon till USA för att studera litteratur. Hennes rumskamrat var chockad över att hon pratade engelska så bra, trots att engelska är Nigerias officiella språk. Rumskamraten ville veta vilken slags stammusik hon lyssnade på och om hon nånsin använt en spis. Hon hade redan på förhand en bild av Afrika (dessutom som ett enda land) och blev förvånad över att Chimamanda lyssnade på Mariah Carey och knappt visste något om länder som Namibia.

Chimamanda berättar hur hon själv insåg att hon fallit offer för "den ensidiga berättelsen" första gången hon besökte Mexico. När hon betraktade människor som gick till jobbet, skrattade och umgicks, levde vardagsliv tänkte hon på hur hennes bild av mexikaner färgats av nyhetsrapporteringen i USA. Mexikaner blev synonymt med illegal invandring, kriminella, som tar sig över gränsen och arresteras.

Jag har mörkhyade vänner som upplevt rasism redan som små barn. Som misstänkliggjorts och särbehandlats på grund av sin hudfärg. Som dömts ut på förhand. Som redan som små barn fått lära sig om rasism av sina föräldrar. Fått bygga upp ett skydd. En studie av The Sociological Science 2019 visar att Sverige som ett av nio undersökta länder i Europa och Nordamerika har den näst högsta graden av diskriminering på arbetsmarknaden kopplad till hudfärg. Jag läser ett inlägg av en Facebookvän, Samuel Girma:

"Vi förbereder våra barn för hur de ska bemöta rasism. Jag, liksom många svarta föräldrar gör det vita föräldrar inte gör. Vi förbereder våra barn för hur de ska bemöta rasism. Vita föräldrar uppfostrar inte sina barn till att inte bli rasister."

De som inte själva upplevt rasism och aldrig fullt ut kan föreställa sig vad det innebär att uppleva diskriminering eller särbehandling kan kanske främst bidra till förändring genom att skaffa kunskap och engagera sig.

Chimamandas professor i litteratur kritiserade en text hon skrivit som utspelade sig i Nigeria som "icke autentiskt afrikanskt", med motiveringen att han kände igen sig själv alltför mycket i huvudpersonen. Hur kunde något så avlägset likna honom själv? I det främmande kan vi också hitta något vi känner igen på samma sätt som vi i det välbekanta kan känna oss helt främmande. Oavsett var vi kommer ifrån.

Sara Broos
sara.broos@nwt.se

Här är tips på filmer: www.docplayer.com/articles/10-documentaries-to-watch-about-race-instead-of-asking-a-person-of-colour-to-explain-things-for-you

